

KİTÂBİYÂT

Dilsel Estetikten Şiirsel Görselliğe: Osmanlı'nın Görsel Şiirleri, Özer Şenödeyici, *Osmanlı'nın Görsel Şiirleri*, Kesit Yayınları, İstanbul, Kasım, 2012, 199 s.

Edebî üretimlerin okura ulaşması sürecinde görsel imajların rolü oldukça büyüktür. Okurun muhayyilesinde özgün bir tablo olarak kurulan her imaj, anlamın yazarın niyetinden bağımsız olarak okurun algısı düzleminde yeniden üretilmesine olanak sağlar. Okunacak olmaktan öte algılanacak bir nesne olarak okura sunulan görsel şiirler ise; kelimelerle kurulan imajların ötesinde cisimleştirilmiş üretimler olarak edebiyatın çeşitli dönemlerinde varlık gösterir. Görsel şiir kaynaklarının en önemli duraklarından biri de şüphesiz, Osmanlı edebiyatı olmuştur.

Görsel şiirin Osmanlı edebiyatındaki seyrini *Osmanlı'nın Görsel Şiirleri* adlı kitabında inceleyen Dr. Özer Şenödeyici, bu alanda yaptığı çeşitli çalışmaları derleyerek araştırmacıların dikkatine sundu. Kesit Yayınları tarafından yayımlanan kitabın görsel malzemesi, şiir mecmuaları ve cönklerle dayanıyor. Bu kaynaklarda tesadüf ettiği şiirler üzerinden Osmanlı edebiyatında görsel şiirin izlerini süren yazar, “Batı temelli düşünülen ‘görsellik ve edebiyat’ münasabetini”(s.1) Osmanlı şiiri düzleminde inceliyor. Bu bağlamda, hiyeroglif yazısından başlayarak yazıdaki görselliğin çeşitli örneklerine değinen Şenödeyici, bu örnekler üzerinden görsellik ve estetik algı arasında bir ilişki kuruyor.

İki ana bölümden oluşan kitabın ilk kısmının “Şiirde Görsellik ve Klâsik Türk Şiirinde Görsel Öğeler” başlıklı alt bölümünde yazar, görsel şiirin ne olduğu üzerinde durur. Bu tarz şiirlerin Türk edebiyatındaki seyrini ve önemli temsilcilerini ortaya koyan Şenödeyici, bu bölümde görsellik bağlamında modern şiir ve Osmanlı şiiri arasında “tesadüfi bir öncelik sonralık ilişkisinin dışında, görsel ihtiyacın karşılanmasına dayalı bir münasebet” (s.24) kurulabileceğine vurgu yapar. Bu bağlamda, Osmanlı edebiyatının görsel şiirlerini kendi geleneği içinde değerlendiren yazarın ilk durağı, kullandığı dil malzemesiyle kendisine özgü bir görselliği olan Osmanlı şiiri olur. Çeşitli beyitlerde temsil edilen soyut ve somut betimlemeler ile görsellik arasında bir ilişki kuran yazar, şairlerin görsellik çabalarını ve bu uğraşta sergiledikleri sanat hünerlerini ortaya koyar. Bu bölümün ardından kitabın “Osmanlı Görsel

Şiirlerinin Edebî ve Kültürel Kaynakları” adlı alt bölümünde şairlerin görselliği tercih ediş sebeplerine farklı düzlemlerde ışık tutulur.

Meşakkatli bir araştırma ve nitelikli bir sentezin ürünü olan bu ilk bölümü, “Osmanlı’nın Görsel Şiirleri” adlı ikinci bölüm takip eder. Bu bölümde, çeşitli kaynaklardan derlediği görsel malzemeyi cömertçe okurlarıyla paylaşan yazar, araştırmasına temel teşkil eden örnekleri başarıyla değerlendirir ve Osmanlı edebiyatında temsil edilen görsel şiirlerin etraflı bir tasnifini sunarak bu tasnifin içini dolduran görsel şiirleri nasıl çözmek gerektiğini ayrıntılarıyla ortaya koyar. Kitabın en keyifli bölümü, şüphesiz, görselliğin arkasına saklanan şiirlerin ortaya çıkarılma çabasıdır. Bu süreci, irdelediği örnekler üzerinden aşama aşama ortaya koyan yazar, okuru âdeta bir bilmecenin çözümüne davet eder. Eserin sonuç bölümünde, ortaya koyduğu çalışmanın Osmanlı edebiyat geleneğinin aydınlatılmasına katkıda bulunmak amacını güttüğünü önemle belirten yazar, çalışmasına malzeme olan görsel şiirlerin bu gelenekte “bir akım oluşturacak yeterliliğe sahip olmadığına” (s.184) vurgu yaparak çalışmasını sonlandırır.

Osmanlı edebiyatı üzerine yapılan çalışmalara yeni bir soluk getirecek olan kitap, akademik alanda ortaya konulan çalışmaların “okunası” olabildiğinin de güzel bir temsilidir. Bu bağlamda söz konusu çalışmanın, gerek yazarının sergilediği sağlam üslubu gerekse kitap boyunca ileri sürülen düşüncelerin sağlam bir zeminde yapılandırılması açısından yalnızca araştırmacıların değil; Osmanlı şiirine ilgisi olan her yaşta okurun dikkatini çekeceği şüphesizdir.

Nagihan GÜR*

*Arş. Gör., İstanbul Kültür Üni., Türk Dili ve Edebiyatı Böl., n.gur@iku.edu.tr